

Regeringens proposition

1977/78: 73

om statliga textil- och konfektionsföretag m. m.;

beslutad den 8 december 1977

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

NILS G. ÅSLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att statens aktier i AB Eiser överlåts till Statsföretag AB utan vederlag. Statsföretag har för avsikt att med Eiser som moderbolag bilda en teko-koncern, som förutom Eiser skall omfatta företagen SweTeco (Textile Products) AB, Trivab Konfektions AB, Stigtext AB, Nyland Mattor AB och ett nytt bolag som tar över verksamheten vid de konkursdrabbade bolagen Algot Johansson AB och Algots Nord AB. Det förutsätts att den nya teko-koncernen efter en tvåårig omstrukturingsperiod skall vara företagsekonomiskt lönsam, vilket beräknas medföra en minskning av sysselsättningen vid de berörda företagens svenska fabriker med 1 500—2 000 personer. I propositionen föreslås att Statsföretag för genomförande av samordningen får medelstillskott på 190 milj. kr.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-08

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Friggebo.

Föredragande: statsrådet Åsling

Proposition om statliga textil- och konfektionsföretag m. m.

Inledning

Under de senaste två åren har lönsamheten för flertalet företag inom textil- och konfektions(teko)-industrierna försämrats kraftigt. Våren 1977 råkade Algotskoncernen (Algots), som var ett av de största svenska företagen i konfektionsbranschen in i en akut ekonomisk kris. I juni 1977 försattes bolaget på egen begäran i konkurs. På mitt uppdrag har därefter tekn. lic. Karl-Henrik Pettersson utrett förutsättningarna för en rekonstruktion av företaget, inbegripet statligt övertagande. Den 31 augusti 1977 redovisade Pettersson förslag till riktlinjer för en rekonstruktion av verksamheten, m. m.

Staten äger direkt eller genom Statsföretag AB och Sveriges Investeringsskandinaviska AB flera företag i teko-branscherna såsom AB Eiser och SweTeco AB. Sedan frågan uppkommit om att sammanföra företagen i en koncern under Statsföretag uppdrog jag den 9 september 1977 åt direktören Olof Söderström att biträda inom industridepartementet med vissa frågor rörande statens engagemang inom teko-sektorn. Den 25 oktober 1977 redovisade Söderström förslag till samordning av ägarintressena i de statliga teko-företagen samt en beräkning av kapitalbehov för dessa företag.

I skrivelse den 15 oktober 1977 har Statsföretag hemställt om statlig finansiell medverkan för att bilda en teko-koncern.

Bakgrund

Teko-industrierna har under de senaste decennierna genomgått en snabb omställningsprocess. Förändringar i det internationella handelsmönstret har inneburit en drastisk skärpning av importkonkurrensen,

främst från länder med väsentligt lägre lönekostnader än Sverige. Tillkomsten av starka inköpsorganisationer inom handeln har bidragit till en snabb tillväxt av den s. k. lågprisimporten. Eftersom importökningen har varit större än den samlade ökningen av export och inhemsk konsumtion har förutsättningarna för den svenska teko-produktionen försämrats. Sedan år 1965 beräknas 800—900 produktionsenheter ha tvingats lägga ned verksamheten. För sysselsättningen har utvecklingen inneburit en mycket kraftig tillbakagång. Sedan mitten av 1960-talet, då ca 90 000 personer arbetade inom teko-industrierna, har antalet sysselsatta minskat med mer än hälften.

Inom teko-industrierna fanns år 1975 ca 1 000 produktionsenheter, av vilka ca 700 tillverkade trikå- och konfektionsprodukter. Till mycket stor del skedde produktionen vid små enheter. Antalet enheter med mindre än 50 anställda var ca 800, varav nära 600 återfanns inom trikå- och konfektionsindustrin. Endast ca 20 enheter inom vardera textilindustrin samt trikå- och konfektionsindustrin hade mer än 200 anställda.

Läget för teko-industrierna har under de gångna två åren markant försämrats. Branschernas konkurrenskraft gentemot utländska tillverkare har alltmer försvagats vilket har lett till fortsatt kraftig importökning och svag utveckling på exportsidan. Situationen har dessutom förvärrats genom en svag tillväxt i den inhemska konsumtionen av teko-varor. Enligt enkätundersökningar avseende plagg-tillverkande företag som en arbetsgrupp för teko-frågor inom regeringskansliet har låtit genomföra i augusti och oktober 1977 arbetade mer än hälften av de tillfrågade företagen utan att kunna täcka sina rörliga kostnader. Denna andel har ökat från första till andra halvåret 1977. Enligt industriverkets rapport (SIND PM 1977: 11) "Trikå- och konfektionsindustri/Produktions- och sysselsättningsnivåer i början av 1980-talet", kommer produktionsvolymen inom trikå- och konfektionsindustrin att i början av 1980-talet ligga 30—35 % under 1976 års nivå. Antalet anställda, som år 1976 uppgick till ca 30 000 personer inom denna del av teko-branscherna, beräknas samtidigt minska till 15 000—20 000 personer, dvs. en minskning med 30—50 % från år 1976. Nedgången i produktion och sysselsättning väntas enligt rapporten vara kraftigast under de första åren efter år 1976.

Omvandlingsprocessen inom teko-industrierna har under loppet av 1970-talet gradvis krävt ökade insatser från statsmakternas sida. Åtgärder i industri-, försörjningsberedskaps- samt arbetsmarknads- och regionalpolitiskt syfte och med inriktning helt eller delvis på teko-branscherna har vid ett flertal tillfällen beslutats av riksdagen. Industripolitiskt har målet varit att stärka företagens konkurrenskraft och även underlätta omställning från hemmamarknad till export. Sett med utgångspunkt från försörjningen med teko-produkter har syftet varit att ga-

rantera nödvändig produktionskapacitet inför ett eventuellt avspärrningsläge. Arbetsmarknads- och regionalpolitiskt har målsättningen varit att medverka till att strukturomvandlingen kan ske i socialt acceptabla former.

Vad gäller *industripolitiska åtgärder* för teko-industrierna infördes i början av 1970-talet stöd till exportfrämjande åtgärder, stöd till utbildning och bidrag till konsultundersökningar rörande företagens behov av specialisering, rationalisering och samarbete eller samgående med andra tillverkare. Budgetåret 1972/73 infördes statliga lånegarantier — strukturgarantier — med möjlighet till räntebefrielse i vissa fall om särskilda skäl föreligger. Fr. o. m. budgetåret 1976/77 förstärktes och kompletterades åtgärderna med främst ett särskilt rationaliseringsprogram för konfektionsindustrin med avskrivningslån för investeringar i effektivitetshöjande produktionsutrustning, ökat utvecklingsstöd inom produktionsteknikområdet och ökade konsultinsatser vid införandet av ny produktionsteknik i företagen. T. o. m. budgetåret 1976/77 har för samtliga dessa ändamål beviljats 42 milj. kr. i strukturgarantier och 111 milj. kr. i lån och andra stöd.

Mot bakgrund av teko-industriernas alltmer försämrade situation fattade riksdagen våren 1977 beslut om vissa extraordinära åtgärder till stöd för branscherna (prop. 1976/77: 105, NU 1976/77: 41, rskr 1976/77: 305). På det industripolitiska området infördes särskilda strukturgarantier för teko-industrierna inom en ram av 150 milj. kr. under budgetåret 1977/78 med inriktning på de livskraftiga företagen inom branscherna. Lån mot särskild strukturgaranti är ränte- och amorteringsfritt i två år med viss möjlighet till avskrivning. För räntebefrielse och avskrivning beräknades totalt 55 milj. kr. Vidare förstärktes och/eller förlängdes de löpande industripolitiska programmen för stöd till rationaliseringsinvesteringar, exportbefrämjande åtgärder, utbildning och konsultundersökningar. I budgetpropositionen 1978 kommer förslag att läggas fram om att förlänga systemet med särskilda strukturgarantier för teko-industrierna med höjd garantiram utöver den höjning med 54,5 milj. kr. som har föreslagits för att trygga för försörjningen nödvändig produktionskapacitet inom bomullsindustrin. (prop. 1977/78: 42 bil. 3). Förslaget omfattar även höjning av ramarna för räntebefrielse och avskrivning av lån mot särskild strukturgaranti.

Utöver insatser av industripolitisk natur har åtgärder, som motiveras av försörjningsberedskapen vidtagits. Sålunda har t. o. m. budgetåret 1976/77 teko-företag beviljats avskrivningslån och lånegarantier till belopp av ca 96 milj. kr. resp. ca 31 milj. kr. Vidare har hösten 1977 förslag lagts fram om vissa åtgärder för försörjningsberedskapen på teko-området, främst stöd i syfte att upprätthålla produktionskapaciteten inom vissa tillverkningsområden, främst grundtextil bomullsindustri (prop. 1977/78: 42 bil. 1).

Sedan slutet av 1960-talet har Sverige slutit ett växande antal bilaterala begränsningsavtal med lågprisländer, främst i Asien. Dessa avtal har ingåtts med stöd av det internationella avtalet på textilområdet, det s. k. multifiberavtalet. Vidare upprätthåller Sverige sedan länge en begränsning av importen från statshandelsländerna. Utöver nämnda begränsningar har Sverige i några fall ensidigt infört importbegränsningar på teko-området. Importen till Sverige av vissa teko-varor övervakas generellt genom importlicenser när det gäller länder utanför EG och EFTA.

Under hösten 1977 anmäldes att regeringen avser att söka få till stånd en mer effektiv tillämpning av det nuvarande systemet med bilaterala begränsningsavtal inom ramen för en sannolik förlängning av multifiberavtalet.

På det *arbetsmarknadspolitiska området* fattades våren 1977 beslut om, som en extraordinär åtgärd, ett särskilt sysselsättningsbidrag med 15 kr. per timme för äldre arbetskraft t. o. m. utgången av år 1977 till företag som inte varslar om driftsinskränkning eller nedläggning (prop. 1976/77: 105, AU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 306). Ramen för bidrag bestämdes till 125 milj. kr. Förslag har under hösten 1977 lagts fram om att förlänga stödet under första halvåret 1978 och att bemyndiga regeringen att ytterligare förlänga bidragsperioden till hela år 1978 om arbetsmarknadsläget skulle påfordra det (prop. 1977/78: 25). Förslaget innefattar vidare en höjning av bidraget från 15 till 20 kr. per timme. Det totala bidraget får dock som hittills högst uppgå till 10 % av lönesumman i företaget. Kostnaden för första halvåret 1978 har beräknats till 100 milj. kr.

Av arbetsmarknadspolitiska skäl har under år 1977 statliga och kommunala industribeställningar lagts ut till teko-branscherna för ett sammanlagt beställningsvärde av ca 27 milj. kr. Vidare har under hösten 1977 regeringen av arbetsmarknads- och försörjningsberedskapspolitiska skäl anvisat eller aviserat förslag om att anvisa medel för att möjliggöra statliga och kommunala beställningar för ytterligare ca 100 milj. kr. till dessa branscher.

Algots

Algots har under de senaste åren bedrivit produktion av främst lättare konfektion och fritidskläder i Sverige, Finland och Portugal. Verksamheten i Sverige äger rum dels i Borås inom Algots Johansson AB, som har varit moderbolag i koncernen, dels vid tre enheter i Västerbotten inom dotterbolaget Algots Nord AB.

I Finland har dotterbolaget OY Algots AB produktion i Närpes, Alajärvi och Teuva. Verksamheten i Portugal har bedrivits av dotterbolaget Algots Internacional Confecções Lda. Omsättning, resultat och

antal anställda under verksamhetsåret 1976 framgår av följande sammanställning.

	Omsättning (milj. kr.)	Resultat ¹ (milj. kr.)	Antal an- ställda ² (årsanställda)
Algot Johansson	184	-14,5	1 004
Algots Nord	38	- 5,3 ²	589
OY Algots (Finland)	19	0,3	597
AICL (Portugal)	46	- 3,0	1 181

¹ Efter avskrivningar och finansnetto.

² Inkl. statligt regionalpolitiskt stöd.

³ Den synbara skillnaden i produktivitet kan till stor del förklaras av att dotterbolagen bedriver legosömnad för moderbolagets räkning.

Verksamheten i Algots Nord startade år 1972 sedan Kungl. Maj:t hade beviljat bolaget regionalpolitiskt stöd med betydande belopp för att etablera tillverkningsenheter i Skellefteå, Norsjö och Lycksele. T. o. m. år 1976 betalades sålunda ut sammanlagt drygt 51 milj. kr. i regionalpolitiskt utbildnings- och sysselsättningsstöd. Under hösten 1976 aviserade Algots åtgärder som skulle innebära en kraftig minskning av antalet arbetstillfällen vid Norrlandsenheterna. Mot denna bakgrund beviljades — efter förhandlingar — Algots Nord ett avskrivningslån på 15,2 milj. kr. för att skapa förutsättningar för fortsatt drift vid bolagets anläggningar i Skellefteå, Norsjö och Lycksele (prop. 1976/77: 58, AU 1976/77: 15, rskr 1976/77: 123). Som villkor för avskrivningslånet föreskrevs att antalet anställda i Lycksele och Norsjö under den närmaste tvåårsperioden skulle vara oförändrat, dvs. 138 resp. 125. I Skellefteå skulle minskningen av antalet anställda begränsas till 220 så att 240 personer tillförsäkrades anställning t. o. m. år 1978. Även i Borås förutsattes en minskning av antalet arbetstillfällen. Under förutsättning av att den angivna sysselsättningsnivån upprätthölls skulle lånet skrivas av med hälften den 31 december 1977 och med återstoden den 31 december 1978.

Under maj 1977 stod det klart att situationen för Algots var sådan att Algots Nord saknade förutsättningar att uppfylla villkoren för lånet, som därför inte betalades ut. I juni 1977 försattes på egen begäran Algot Johansson AB och Algots Nord AB i konkurs.

Förslaget till rekonstruktion av Algots

I skrivelsen den 31 augusti 1977 redovisar Pettersson dels vissa allmänna riktlinjer för en rekonstruktion av Algots, dels resultatet av de förhandlingar som under augusti månad 1977 förts med konkursförvaltaren i Algot Johansson AB:s resp. Algots Nord AB:s konkurs om ett statligt övertagande av vissa tillgångar.

I skrivelsen anges följande om bakgrunden till förslagen. En analys, som professorn Ulf af Trolle under medverkan av företagsledning och anställda gjort, visar att företagsekonomiska förutsättningar saknas för Algots att i Sverige fortsätta verksamheten på oförändrad sysselsättnings- och produktionsnivå. Något förslag till rekonstruktion redovisas inte i af Trolles analys. I form av räkneexempel visas att oförändrad omfattning av verksamheten i Sverige, Finland och Portugal skulle ge en årlig förlust efter räntor och avskrivningar på ca 20 milj. kr. Hänsyn har då tagits till en förutsedd rationalisering av koncernens centrala administration motsvarande en personalminskning med ca 130 personer. Om koncernen inte skall gå med förlust efter avskrivningar och räntor får högst 450—500 personer sysselsättning i Sverige.

Mot denna bakgrund bedömdes att en rekonstruktion av koncernen i enskild regi sannolikt inte skulle komma till stånd. Eftersom samhällsekonomiska och sociala skäl talade för att en rekonstruktion ändå borde ske, fortsatte arbetet med inriktning på en rekonstruktion under statlig ledning.

I skrivelsen föreslogs följande riktlinjer för en rekonstruktion. Ett nytt bolag — Nya Algots — bildas med staten som ensam ägare fr. o. m. den 1 januari 1978. Detta bolag övertar vissa tillgångar i resp. konkursbo. Nya Algots organiseras så att det efter en omstruktureringsperiod har möjligheter att bli ett i företagsekonomisk mening lönsamt företag. En förutsättning för detta är att en kraftig minskning av verksamheten i Sverige kommer till stånd. Minskningen måste dock ske i sådan takt och i sådana former att de människor som drabbas ges möjligheter att med samhällets stöd finna annan sysselsättning. Förslag till riktlinjer, som utarbetats tillsammans med företrädare för de fackliga organisationerna vid Algots, innebär att de anställda vid Algots i Sverige med undantag för ca 130 personer i Borås får fortsatt anställning vid Nya Algots. Nya Algots garanterar sysselsättning för sin personal till utgången av år 1978.

Det finska dotterbolaget förvärvas enligt förslaget av Nya Algots men däremot inte det portugisiska. Det sägs dock i förslaget att Nya Algots under en övergångsperiod bör vara berett att på affärsmässiga villkor och i en omfattning som inte stör Nya Algots verksamhet medverka i inköp, försäljning, distribution etc. eller på annat sätt som kan överenskommas med det portugisiska bolaget.

Nya Algots skall enligt förslaget i den omfattning som är företagsekonomiskt motiverad tillföras resurser för investeringar i modern produktionsutrustning, produktionsutveckling, ny organisation etc. Målet är att produktiviteten efter 18 månader skall ligga minst 15 % över den vid starten av Nya Algots. Omstruktureringen av Nya Algots skall vara avslutad inom två år. Målet är att Nya Algots år 1980 inte visar förlust och från år 1981 ger rimlig avkastning på arbetande kapital.

En särskild arbetsgrupp med representanter för bl. a. företagsledning och anställda skall vidare enligt förslaget utarbeta program för Nya Algots verksamhet. Förutsättningarna för gruppens arbete är att programmet under den tvååriga omstruktureringsperioden företagsekonomiskt är likvärdigt med ett referensalternativ, där antalet anställda i Sverige från den 1 januari 1979 är ca 550 personer. Arbetsgruppen, som leds av direktör Alfred Hahn, har arbetat sedan början av september och presenterade den 1 oktober 1977 resultat- och kapitalbehovsberäkningar för åren 1973 och 1979. Gruppens arbete fortsätter och skall vara avslutat senast den 31 mars 1978.

Pettersson har på mitt uppdrag också fört förhandlingar med förvaltaren i Algot Johansson AB:s konkurs och Algots Nord AB:s konkurs om överlåtelse till staten av vissa tillgångar i konkursbona. Förhandlingarna har lett till att ett avtal med i huvudsak följande innehåll träffats under förbehåll av regeringens godkännande. Staten, eller bolag som staten anvisar, övertar den 31 december 1977 av resp. konkursbo aktierna i det finska dotterbolaget OY Algots AB för 1 milj. kr., samtliga maskiner, kontorsinventarier, övriga inventarier och fordon för 3,6 milj. kr., samt vissa varumärken, mönster, modeller m. m. för 0,2 milj. kr. Vidare övertar staten kurant varulager och ges option för att överta övriga delar av lagret. Lagret inventeras vid övertagandet och värderas enligt i förväg överenskomna principer.

Fram till tillträdesdagen skall enligt avtalen rörelserna drivas av konkursförvaltaren. Ingen personal skall avskedas under denna tid. En särskild driftsgrupp med konkursförvaltaren, verkställande direktören, en representant för de anställda och en för den nya ägaren leder verksamheten under tiden fram till tillträdet.

Regeringen beslöt den 6 oktober 1977 att överlåta statens rättigheter och skyldigheter enligt avtalen till Statsföretag med rätt för bolaget att i sin tur överlåta avtalet till av bolaget hel- eller delägt dotterbolag.

De statliga teko-företagen

Den 29 oktober 1973 träffades ett avtal mellan svenska staten och Eiser Invest AB, numera Rang Invest AB, som innebär att staten förvärvade hälften av aktierna i AB *Eiser* för en köpeskilling av 45 milj. kr. (prop. 1973: 170 bil. 11, NU 1973: 71, rskr 1973: 384). Förvärvet ingick som ett led i de statliga åtgärder som vidtogs för att Eiser skulle förlägga en planerad utvidgning av sin verksamhet till Sverige i stället för till utlandet. Genom det statliga engagemanget i Eiser kunde tillverkning etableras i Gällivare, Sollefteå och Kramfors. I samband därmed lämnades också statligt regionalpolitiskt stöd med betydande belopp.

Eisers resultat har starkt försämrats efter år 1973. Under verksam-

hetsåren 1972/73 och 1973/74 redovisades före extraordinära poster, bokslutsdispositioner och skatter en förlust av 0,8 milj. kr. och en vinst av 3,9 milj. kr., medan verksamhetsåren 1974/75 och 1975/76 medförde förluster före bokslutsdispositioner och skatter på 19,7 och 16 milj. kr. Förlusten för verksamhetsåret 1976/77 uppgår före extraordinära poster, bokslutsdispositioner och skatter till närmare 39 milj. kr. Förlusterna har till stor del kunnat täckas genom upplösning av reserver. Den 31 december 1977 beräknas den ansamlade förlusten uppgå till 43 milj. kr.

Under verksamhetsåret 1975/76 tillsköt staten och Rang Invest vardera 10 milj. kr., varefter aktiekapitalet i Eiser uppgick till 40 milj. kr. (prop. 1975/76: 125 s. 51, NU 1975/76: 71, rskr 1975/76: 416). Tillskottet gav företaget en behövlig likviditetsförstärkning samtidigt som soliditeten höjdes.

Under hösten 1976 aviserade Eiser — liksom Algots — en kraftig minskning av antalet anställda vid Norrlandsfabrikerna. Mot denna bakgrund beviljades Eiser — efter förhandlingar — ett avskrivningslån på 9 milj. kr. för att skapa förutsättningar för fortsatt drift vid fabrikerna i Kramfors och Sollefteå (prop. 1976/77: 58, AU 1976/77: 15, rskr 1976/77: 123). Som villkor för avskrivningslånet föreskrevs att antalet anställda i Kramfors och Sollefteå under den närmaste tvåårsperioden skulle vara oförändrat, dvs. 52 resp. 90 personer. Under förutsättning att den angivna sysselsättningsnivån upprätthölls, skulle lånet skrivas av med hälften den 31 december 1977 och med återstoden den 31 december 1978. Eiser ansåg sig sakna möjlighet att i Gällivare upprätthålla sysselsättningen efter den 11 april 1977. Arbetsmarknadsstyrelsen har därefter medverkat till att bereda de anställda sysselsättning.

I mars 1977 förordnades kommersrådet Anders Lindstedt att såsom särskild utredare pröva bl. a. om Eiser hade uppfyllt sina förpliktelser i överenskommelsen med staten om etablering av verksamhet i Norrland. Prövningen skulle också omfatta frågan om Rang Invest hade uppfyllt de förutsättningar beträffande sysselsättningen i Norrland som låg till grund för statens köp av hälften av aktierna i Eiser. Vidare skulle undersökas om köpeskillingens storlek påverkades av etableringen till Norrland. Slutligen skulle utredaren, om utredningarna gav vid handen att ingångna avtal och förpliktelser inte hade uppfyllts, lägga fram förslag till åtgärder som från statens synpunkt kunde vara motiverade.

Lindstedt avlämnade i september 1977 en utredningspromemoria. Av denna framgår att Lindstedt finner det uppenbart att det avgörande skälet till att staten betalade en så hög köpeskillning som 45 milj. kr. för att bli hälftendelägare i Eiser var att staten ville säkerställa den mellan Eiser och staten överenskomna etableringen av fabrikerna i Norrland. Det kan enligt utredaren slås fast att Eiser inte har uppfyllt sina förpliktelser i överenskommelsen med staten om etablering i

Norrland. Att den överenskomna sysselsättningsnivån inte uppnåddes kan emellertid inte Eiser lastas för utan beror på marknadsmässiga omständigheter som vid tidpunkten för avtalets undertecknande inte kunde förutses. Utredaren har funnit att annan åtgärd från statens sida inte är motiverad än att påkalla skiljedom enligt avtalet den 29 oktober 1973 och yrka att Rang Invest måtte åläggas att utge 10 milj. kr. som bidrag till Eisers verksamhet.

Den 6 oktober 1977 uppdrog regeringen åt justitiekanslern att företräda staten vid avtalstvisten med Rang Invest. Enligt uppdraget ankommer det på justitiekanslern att framställa statens yrkande till Rang Invest att utge 10 milj. kr. som bidrag till Eisers verksamhet. Vidare skall justitiekanslern, om yrkandet bestrids, påkalla skiljedom och vidtaga de åtgärder som är nödvändiga för att bevaka statens rätt.

Efter förhandlingar med Statsföretag förklarade sig Rang Invest den 15 september 1977 berett att utan betalning överlåta sina aktier i Eiser. Statsföretag och Rang Invest har därefter i avtal fastställt den 1 oktober 1977 som överlåtelsedag för aktierna i Eiser. Den förut nämnda frågan om skiljedom behandlas inte i avtalet.

När Statsföretag övertog Rang Invests aktier i Eiser bestod Eiser-koncernen förutom av moderbolaget Eiser av de rörelsedrivande dotterbolagen AB Malmö Strumpfabrik, Brasons Konfektions AB (Brason) samt Suomen Eiser AB. Inom koncernen tillverkas i huvudsak trikåväv, trikåplagg samt strumpor. Tillverkningen sker i Borås, Halmstad, Kramfors, Malmö, Mullsjö, Sjöbo, Skövde och Sollefteå samt Varkaus i Finland. Under senare år har tillverkningsenheter i Fritsla, Falköping, Tvärred och Alhandra i Portugal avvecklats. Dessutom har det hälftenägda Alba-Eiser i Valdese i Förenta Staterna sålts.

Koncernen sysselsatte år 1973 ca 3 500 personer, varav 355 i Finland, och hade en omsättning av ca 310 milj. kr. F. n. är antalet anställda ca 2 500, varav 410 i Finland. Omsättningen beräknas för innevarande år uppgå till ca 270 milj. kr. Exportens andel av koncernens omsättning utgjorde under senaste räkenskapsåret ca 20 %.

Brason, som har ett aktiekapital på endast 200 000 kr., är sedan en tid likvidationspliktigt.

Koncernen har under innevarande verksamhetsår endast genom lånestöd och borgen från Statsföretag kunnat undgå att inställa betalningarna. Förlusterna beräknas fortsätta i ungefär oförändrad omfattning under andra halvåret 1977.

SweTeco (Textile Products) AB (*SweTeco*) bildades i augusti 1971 av företagen Oscar Jacobson Försäljnings AB (numera Oscar Jacobson AB), Tiger-Pingvin AB, Konfektions AB Rang (Rang), Young Lady AB (numera Hettemarks Konfektions AB), Cewilko AB samt Saxylle-Kilsund AB. Nuvarande ägare till SweTeco är Sveriges Investeringsbank AB som i mars 1975 inför ett hot om betalningsinställelse och kon-

kurs förvärvade samtliga aktier i koncernen för att skydda sina fordringar.

Inom Swe-Teco-koncernen tillverkas tyngre herr- och damkonfektion samt beklädnadsvävnader. Herrkläder tillverkas av Oscar Jacobson i Borås och Vårgårda, av Rang i Nässjö samt av Tiger-Pingvin i Brastad, Lysekils kommun, Uddevalla och Dals-Ed.

Hettemarks Konfektion och Cewilko tillverkar tyngre damkonfektion i Enköping resp. Malmö.

Moderbolaget SweTeco bedriver under namnet Saxylle-Kilsund i Borås produktion av tyngre beklädnadsväv och väv för heminredningsändamål.

Vidare bedriver företaget produktion i utlandet av sådan herr- och damkonfektion som bedöms vara olönsam att tillverka i Sverige. Sålunda har Rang tillverkning av mindre kvantiteter herrkläder i Republiken Korea och Jugoslavien. Från senare delen av år 1977 planeras viss tillverkning av herrkläder äga rum också i Storbritannien. Den utländska produktionen av damkappor sker huvudsakligen i Jugoslavien, Finland, Storbritannien och Republiken Korea. Vidare förekommer viss produktion utomlands av lättare damkonfektion.

Som ett led i ansträngningarna att anpassa produktionsvolymen till marknadsförutsättningarna har antalet anställda i Sverige minskat från knppt 2 250 år 1973 till f. n. drygt 1 500. Ytterligare neddragningar är emellertid nödvändiga mot bakgrund av marknads- och kostnadsutvecklingen under de senaste två åren.

SweTecos styrelse har i mars 1977 fattat beslut om att tillverkningen i Nässjö i sin helhet skall föras över till Uddevalla fr. o. m. den 1 februari 1978. Antalet anställda i Nässjö uppgår f. n. till ca 190.

Beslut har också fattats om att under år 1977 överföra Pingvins rörelse till Oscar Jacobson. Under augusti 1977 inleddes förhandlingar med berörda fackliga organisationer om att avveckla produktionen i Brastad och i stället överföra denna till Uddevalla. Omkring 100 personer berörs av en eventuell avveckling.

SweTecos omsättning som år 1973 uppgick till 173 milj. kr. hade år 1976 stigit till 216 milj. kr. Av omsättningen år 1976 svarade herrkläder för 118 milj. kr., damkläder för 68 milj. kr. och 30 milj. kr. härrörde från yllevävnader. SweTeco har en betydande export. Mellan åren 1973 och 1976 har exportandelen hållit sig omkring 40 %.

Förlusterna före extraordinära poster, bokslutsdispositioner och skatter har för de tre senaste åren varit 8,7 milj. kr., 3,9 milj. kr. och 12 milj. kr. Under åren 1975 och 1976 erhöll Swe Teco-koncernen ägartillskott av Investeringsbanken på sammanlagt drygt 32 milj. kr. för att täcka uppkomna förluster.

Under hösten 1977 inleddes förhandlingar om överlåtelse av aktierna i SweTeco till Statsföretag.

Trivab Konfektions AB (*Trivab*) bildades år 1970 för att överta lokaler, maskiner och personal från ett konfektionsföretag i Ängelholm, som vid denna tid lade ned verksamheten. Aktierna i företaget ägs helt av staten och förvaltas av förenade fabriksverken (FFV).

Trivab utvecklar, tillverkar och säljer skyddskläder för sjukvården och industrin. Företaget har genom framgångsrik produktutveckling och marknadsföring lyckats att väl etablera sig på den svenska marknaden. Företagets omsättning har under senare år stigit snabbt, från 9 milj. kr. budgetåret 1973/74 till 23 milj. kr. innevarande räkenskapsår, vilket omfattar tiden 1 juli 1976—31 december 1977. Resultatutvecklingen har likaså varit tillfredsställande. För innevarande räkenskapsår beräknas överskottet till drygt 1 milj. kr. före bokslutsdispositioner och skatter. Det egna kapitalet uppgår till 2,5 milj. kr.

Trivab sysselsätter närmare 100 personer i Ängelholm och sedan den 1 juli 1977 närmare 60 personer i Karlskrona.

Riksdagen beslöt år 1977 (prop. 1976/77: 125 s. 69, NU 1976/77: 40, rskr 1976/77: 345) att staten skulle lämna företaget ett lån på 2,5 milj. kr. Detta motiverades av det ökade kapitalbehovet, vilket delvis var en följd av att företaget den 1 juli 1977 hade etablerat en filial i Karlskrona. Något behov av ytterligare medelstillskott utöver normal applåning torde enligt företagets planering inte behövas för de närmaste två åren.

Stigtex AB producerar garner för möbeltyger och gardiner. Verksamheten, som bedrivs i Borås och Stigen, Färgelanda kommun, sysselsatte hösten 1977 omkring 250 personer, varav ca 150 i Stigen.

Företaget startade sin verksamhet år 1971 och ägdes då till en tredjedel av Eiser och till två tredjedelar av Statsföretag. Sedan den 1 november 1975 är Stigtex ett helägt dotterbolag till Statsföretag. Stigtex övertog den 1 januari 1976 driften vid AB Kamgarn i Borås. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) bemyndigades att i samband med övertagandet lämna ett räntefritt avskrivningslån på 12,5 milj. kr. att utbetalas under en femårsperiod. Lånet lämnades för att spinnerirörelsen i Stigen och Borås skulle kunna upprätthållas av försörjningsbreds-kapsskäl (prop. 1975/76: 206, NU 1975/76: 70, rskr 1975/76: 415).

Omsättningen, som uppgick till 11 milj. kr. år 1971, hade år 1976 stigit till 42 milj. kr. Av det senare beloppet härrörde 14 milj. kr. från verksamheten vid Boråsenheten. Exportandelen av försäljningen utgjorde år 1976 drygt 40 %.

Textilindustrins bekymmersamma situation under senare år har starkt påverkat resultatutvecklingen även för Stigtex. Förlusterna före extraordinära intäkter, bokslutsdispositioner och skatter har för de tre senaste åren uppgått till 0,3 milj. kr., 2,3 milj. kr. och 5,4 milj. kr. Förlusterna år 1975 och 1976 täcktes i huvudsak genom koncernbidrag från Statsföretag.

Nyland Mattor AB tillverkar tuftade mattor för såväl hem- som offentlig miljö. Företaget startades år 1973 i Nyland, Kramfors kommun, som ett lokaliseringsprojekt inom ramen för den verksamhet Svenska Industrietablerings AB bedriver. Fr. o. m. år 1977 ingår Nyland Mattor som självständigt bolag i Statsföretag. Omsättningen för Nyland Mattor uppgick år 1975 till 21,1 milj. kr. År 1976 blev omsättningen 28,5 milj. kr. Nyland Mattor har under senare år gått med betydande förluster. Förlusten år 1976 uppgick till 3,6 milj. kr. före bokslutsdispositioner och skatter. Antalet anställda i Nyland är f. n. ca 100.

En sammanställning över antalet anställda på olika orter i de nu nämnda företagen har fogats till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

Förslaget till samordning av de statliga teko-företagen

Den 25 oktober 1977 redovisade Söderström förslag till samordning av de statliga ägarintressena i teko-branscherna samt en beräkning av kapitalbehov för dessa företag. Förslaget grundar sig på följande förutsättningar.

Nya Algots bildas i huvudsak efter de riktlinjer som angavs i skrivelsen den 31 augusti 1977 om rekonstruktion av Algots. En teko-koncern bildas under Statsföretag. I koncernen skall ingå Eiser, Swe-Teco, Nya Algots och Trivab. Företagen inom den nya teko-koncernen skall gradvis, dock längst över en tvåårsperiod räknad fr. o. m. den 1 januari 1978, anpassas till en sysselsättnings- och produktionsnivå som är företagsekonomiskt motiverad. Det innebär att företagen skall kunna redovisa lägst ett nollresultat per den 31 december 1980.

Bohlins Revisionsbyrå har biträtt Söderström med att ta fram ekonomiska uppgifter om de berörda företagen. I de ekonomiska bedömningarna har man utgått från att koncernen börjar sin verksamhet den 1 januari 1978.

Företagens ekonomiska ställning per den 31 december 1977 har beräknats liksom deras resultat före bokslutsdispositioner och skatter för åren 1978 och 1979. Därvid har för företagen i gruppen beaktats uppgjorda planer för rationalisering som betingas av ändrade marknadsförhållanden. Rationaliseringarna, som kommer att medföra en betydande minskning av personalen, avses bli genomförda under åren 1978 och 1979. År 1980 beräknas sysselsättningen i Eisers, SweTecos och Nya Algots svenska företagsenheter ha minskat från f. n. ca 5 000 till mellan 3 000 och 3 500.

Behovet av medelstillskott har räknats fram för varje företag med utgångspunkt från att förluster före bokslutsdispositioner och skatter täcks per den 31 december 1979 och att de får en från företagsekonomisk synpunkt lämplig soliditet efter nämnda dag. Som en unge-

färlig riktpunkt för soliditeten vid utgången av år 1979 har Söderström i sina beräkningar angett 30 %.

För att så långt möjligt tillgodose kravet att inte ge de statliga teko-företagen en särställning i förhållande till andra företag i branschen har Söderström dock föreslagit en soliditet av ca 25 %. Det samlade kapitalbehovet för Eiser, SweTeco och Algots har mot denna bakgrund beräknats till 190 milj. kr. Av detta belopp är ca 45 milj. kr. riskkapital.

Förlusttäckningen på 145 milj. kr. motsvarar beräknade förluster under åren 1978 och 1979 samt tidigare ansamlade förluster inom Eiser. Beloppen är framräknade med utgångspunkt från att den nya teko-koncernen erhåller det föreslagna kapitaltillskottet under våren 1978. Under förutsättning av att Statsföretag erhåller nämnda kapitaltillskott bör enligt förslaget Algots, Eiser och SweTeco under åren 1978 och 1979 inte erhålla lån, lånegarantier eller bidrag som anvisas för teko-industrin. Härmed avses de industripolitiska stöd som administreras av statens industriverk samt det särskilda bidraget för äldre arbetskraft.

Enligt Söderström visar den ekonomiska ställningen för företagsgruppen att det blir en utomordentligt krävande uppgift att under en så kort tid som två år vända på den förlustutveckling som de berörda teko-företagen har haft under senare år. Om inte ytterligare åtgärder vidtas för att stödja den svenska teko-industrin är det knappast troligt att gruppen kommer att bli lönsam år 1980.

Fördelar kan enligt Söderströms förslag vinnas genom att företagen läggs under en gemensam koncernledning. Det bör ankomma på Statsföretag att finna lämpliga juridiska och organisatoriska former för teko-koncernen. Söderström anser efter samråd med Statsföretag att Eiser bör bli moderbolag i den nya koncernen. Tillverkning bör kunna förläggas till utlandet och import av teko-varor bör kunna ske om detta bidrar till att säkerställa de skilda företagens eller koncernens fortbestånd. Det är vidare enligt förslaget nödvändigt att koncernen får företa sådana strukturåtgärder som är erforderliga för att uppnå lönsamhet. Om denna frihet inte ges bör Statsföretag kunna ta upp nya förhandlingar med staten.

I fråga om SweTeco har Statsföretag enligt Söderström förklarat sig berett att överta detta företag. Investeringsbanken har förklarat sig villig att överlåta aktierna i bolaget mot en symbologisk köpeskillning. Dessutom avser banken att den 30 december 1977 efterge 30 milj. kr. av sina lån till SweTeco motsvarande den beräknade förlusten för år 1977.

Vad beträffar Trivab har FFV och Statsföretag ännu inte nått fram till en överenskommelse om köpeskillningen.

Skrivelse från Statsföretag

I skrivelse den 3 oktober 1977 har Statsföretag godkänt att avtalen mellan staten och konkursboet för Algot Johansson AB samt mellan staten och konkursboet för Algots Nord AB överläts på Statsföretag. En förutsättning för överlåtelsen är att Statsföretag erhåller medel för en finansiell rekonstruktion. Statsföretag har därvid utgått från att begärda tillskott från staten skall medge att bolagens realiserade och beräknade förluster t. o. m. år 1979 täcks så att en tillfredsställande soliditet efter omstruktureringsperioden erhålls.

I skrivelse den 6 oktober 1977 anmäler Statsföretag att bolaget har övertagit Rang Invests aktier i Eiser. Statsföretag framhåller att detta har skett i enlighet med tidigare överenskommelse och under förutsättning av att medel för en finansiell rekonstruktion av bolaget ställs till Statsföretags förfogande. Statsföretag har därvid utgått från att tillskottet kan medge en täckning av Eisers realiserade och beräknade förluster t. o. m. år 1979 och en tillfredsställande soliditet.

I skrivelsen den 15 november 1977 hemställer Statsföretag om statlig finansiell medverkan vid bildandet av en teko-koncern under Statsföretag. Av skrivelsen, som grundar sig på Söderströms utredning, framgår bl. a. följande.

I samband med samordningen av statens intressen inom teko-branscherna har uttryckts önskemål om att Statsföretag skall ta på sig ägaransvaret för Nya Algots, Eiser, SweTeco och Trivab. Dessa företag avser Statsföretag föra samman i en teko-koncern; i vilken även Nyland Mattor och Stigtex avses komma att ingå. Eiser avses bli moderbolag i den nya koncernen. Statsföretag är berett att ta detta ansvar under förutsättning att staten lämnar tillskott för att täcka förlusterna i Nya Algots, Eiser och SweTeco t. o. m. år 1979 samt ger dessa företag en tillfredsställande soliditet.

Statsföretag har godtagit 25 % soliditet i teko-koncernen även om en strikt företagsekonomisk bedömning enligt Statsföretag motiverar en väsentligt högre soliditet.

För förlusttäckning i Nya Algots, Eiser och SweTeco t. o. m. år 1979 och för att uppnå en soliditet av 25 % behövs sålunda sammanlagt 190 milj. kr., varav 45 milj. kr. i riskkapital.

För att skapa förutsättningar för fortsatt och på sikt lönsam produktion i Stigtex och Nyland Mattor behövs kapitaltillskott som för åren 1978 och 1979 beräknas till sammanlagt 38 milj. kr.

Statsföretag förutsätter i likhet med Söderström att teko-koncernen får frihet att, om så behövs för att nå lönsamhet i gruppen, företa driftsinskränkningar och andra erforderliga åtgärder utöver de som nu förutses. Detta kan komma att medföra sådana konsekvenser för sysselsättningen att staten kan komma att ställa krav på regionalpolitiskt be-

tingade insatser utöver vad som är företagsekonomiskt motiverat.

För hänsynstaganden av denna art och andra samhällsuppgifter förbehåller sig Statsföretag rätten att återkomma för att träffa överenskommelse om ersättning i särskild ordning. Detta kan t. ex. bli aktuellt i fråga om teko-koncernens enheter i Norrland.

Förutsättningarna för att Statsföretag skall åta sig ägaransvaret för berörda teko-företag är sammanfattningsvis följande.

- Statens aktier i Eiser överförs utan vederlag till Statsföretag.
- Staten anvisar 190 milj. kr. till Statsföretag, som lämnar medlen som ägartillskott till Eiser.
- Statsföretag skall ha möjlighet att återkomma om ersättning i särskild ordning om staten kräver åtaganden utöver vad som är företagsekonomiskt motiverat.

Föredraganden

I juni 1977 försattes på egen begäran Algot Johansson AB och dess svenska dotterbolag Algots Nord AB i konkurs. *Algotskoncernen* (Algots) bedrev då konfektkoncern i Borås, Skellefteå, Lycksele och Norsjö samt genom dotterbolag i Finland och Portugal. Verksamheten i de tre fabriker i Västerbotten startades år 1972 av Algots Nord som därvid beviljades statligt regionalpolitiskt stöd med betydande belopp. Under år 1976 hade koncernen i medeltal ca 1 590 anställda i Sverige. Efter konkursen har konkursförvaltaren fortsatt att driva verksamheterna. F. n. är närmare 1 200 personer anställda i Sverige.

Mot bakgrund främst av Algots stora sysselsättnings- och regionalpolitiska betydelse har en av mig tillkallad sakkunnig deltagit i förhandlingar med syfte att rekonstruera koncernen. Den sakkunnige har därvid föreslagit följande. Ett nytt bolag — Nya Algots — bildas med staten som ensam ägare. Detta bolag övertar vissa tillgångar i resp. konkursbo och anställer samtliga anställda vid Algotskoncernen i Sverige utom ca 130 personer vid den centrala administrationen i Borås. Nya Algots garanterar sysselsättning för sina anställda till utgången av år 1978. Vidare förvärvar Nya Algots det finska dotterbolaget. Nya Algots organiseras så att det efter ca två års omstrukturering blir ett i företagsekonomisk mening lönsamt företag. Detta innebär en kraftig minskning av verksamheten i Sverige. Avsikten är att minskningen skall genomföras i huvudsak under år 1979.

Efter förhandlingar mellan företrädare för industridepartementet och konkursförvaltaren i Algot Johansson AB:s konkurs och Algot Nord AB:s konkurs har under förbehåll av regeringens godkännande träffats avtal om överlåtelse till staten av vissa tillgångar i konkursbona. Avtalen med resp. konkursbo har följande huvudsakliga innehåll. Staten, eller bolag som staten anvisar, övertar den 31 december 1977 av resp. konkursbo aktierna i det finska dotterbolaget, samtliga

maskiner, inventarier och fordon samt vissa varumärken, mönster och modeller m. m. för sammanlagt 4,8 milj. kr. Vidare övertas vid tillträdet varulager enligt vissa överenskomna värderingsprinciper. Fram till tillträdesdagen drivs rörelserna av konkursförvaltaren på sådant sätt att Nya Algots får en så fördelaktig start som är möjligt.

Regeringen beslöt den 6 oktober 1977 att överlåta statens rättigheter och skyldigheter enligt nämnda avtal till Statsföretag AB med rätt för bolaget att i sin tur överlåta avtalen till av bolaget hel- eller delägt aktiebolag. Det ankommer därmed på Statsföretag att godkänna avtalen.

Enligt min mening skulle en hastig nedläggning av verksamheten inom Algots i samband med att Algot Johansson AB och Algots Nord AB försattes i konkurs ha inneburit allvarliga konsekvenser för sysselsättningen på berörda orter. Det är mot denna bakgrund som man skall se de rekonstruktionsåtgärder som jag nyss har redogjort för.

Jag kommer i det följande att redovisa min principiella ståndpunkt beträffande bl. a. företagsekonomisk lönsamhet för de statliga teko-företagen. Förslaget till rekonstruktion av Algotskoncernen ligger i linje med vad jag anser i denna fråga och kan enligt min mening ligga till grund för en rekonstruktion av koncernen.

Nästan samtliga nu anställda bereds enligt förslaget fortsatt sysselsättning under år 1978. En kraftig minskning av antalet anställda är därför nödvändig för att trygga det nya företags fortbestånd.

En särskild arbetsgrupp med företrädare för företagsledning och anställda arbetar f. n. fram förslag till framtida verksamhet i Nya Algots. Några företagsekonomiska skäl för att verksamheten inte skall bedrivas i både Borås och i Västerbottens län har hittills inte redovisats av gruppen. För egen del finner jag det naturligt att Nya Algots inte helt koncentrerar verksamheten till en ort utan inom givna ekonomiska ramar bedriver rörelse i såväl Borås som Norrland.

Jag har erfarit att Nya Algots överväger att från konkursförvaltaren förvärva även det portugisiska dotterbolaget. Jag har inget att erinra mot detta förutsatt att ett eventuellt förvärv grundas på företagsekonomiska överväganden.

Jag går nu över till att behandla frågan om *samordning* av ägarintressena i de statliga företagen på textil- och konfektions(teko)området.

Staten äger direkt eller genom Statsföretag och Sveriges Investeringsbank AB flera teko-företag.

År 1973 förvärvade staten hälften av aktierna i AB Eiser samtidigt som bolaget erhöll regionalpolitiskt stöd. Det huvudsakliga motivet för detta statliga engagemang var att skapa ökad sysselsättning i Norrland. En planerad utbyggnad av Eisers konfektionsverksamhet kunde förläggas till Gällivare, Sollifteå och Kramfors i stället för till utlandet som tidigare hade planerats.

Eiser fick i likhet med flertalet andra företag i branschen ekonomiska

problem till följd av bl. a. svårigheterna att konkurrera med lågprisimporten. Staten och den andra hälftenägaren, Rang Invest AB, tillsköt därför under verksamhetsåret 1975/76 vardera 10 milj. kr. i aktiekapital. För Rang Invests del kunde detta i huvudsak ske genom att en fordran på Eiser omvandlades till aktiekapital.

Under hösten 1976 aviserade Eiser en kraftig minskning av antalet anställda vid Norrlandsfabrikerna. Mot denna bakgrund beviljades Eiser under våren 1977 ett statlig avskrivningslån på 9 milj. kr. i avsikt att rådrum skulle skapas för att finna varaktig sysselsättning för de anställda i Sollefteå och Kramfors. Vidare medverkade arbetsmarknadsstyrelsen till att upprätthålla sysselsättningen i Gällivare.

F. n. har Eiser direkt eller i dotterbolag ca 2 100 anställda i Borås, Halmstad, Kramfors, Malmö, Mullsjö, Sjöbo, Skövde, Sollefteå samt ca 400 i Varkaus i Finland.

I mars 1977 förordnade jag en särskild utredare för att pröva om Eiser och Rang Invest hade uppfyllt sina förpliktelser i överenskommelse med staten om etablering av verksamhet till Norrland och statens förvärv av hälften av aktierna i Eiser. Utredningsmannen har i en promemoria i september 1977 rekommenderat staten att påkalla skiljedom och att därvid yrka på återgång av del av köpeskillingen med 10 milj. kr. Regeringen har därefter i oktober 1977 uppdragit åt justitiekanslern att företräda staten vid avtalstvisten med Rang Invest.

SweTeco (Textile Products) AB (SweTeco) ägs av Investeringsbanken. Inom koncernen tillverkas tyngre herr- och damkonfektion samt beklädnadsvävnader. Produktionen äger rum vid enheter i Borås, Vårgårda, Nässjö, Brastad i Lysekils kommun, Uddevalla, Dals-Ed, Enköping och Malmö. Antalet anställda inom koncernen uppgår hösten 1977 till drygt 1 500. Ingen av produktionsenheterna har fler än ca 350 anställda.

Beslut har fattats inom koncernen om att tillverkningen i Nässjö skall överföras till Uddevalla. Omkring 190 personer berörs av beslutet. Vidare har förhandlingar inletts med berörda fackliga organisationer om att avveckla produktionen i Brastad och i stället överföra denna till Uddevalla. Antalet anställda i Brastad uppgår f. n. till ca 100.

Trivab Konfektions AB (Trivab) utvecklar, tillverkar och säljer skyddskläder för sjukvården och industrin. Aktierna i företaget ägs helt av staten och förvaltas av förenade fabriksverken (FFV). Företaget sysselsätter 100 personer i Ängelholm och 55 personer i Karlskrona. Trivab har under de senaste åren visat en tillfredsställande lönsamhet och beräknas även under de kommande två åren ge ett positivt resultat.

Betr. Trivab vill jag erinra om riksdagens uttalande år 1976 (prop. 1975/76: 122, NU 1975/76: 62, rskr 1975/76: 420) att FFV:s konfektionsverksamhet bör avvecklas bl. a. genom en försäljning av Trivab. Vid en försäljning skulle möjligheterna att föra samman Trivab med annan statlig konfektionsverksamhet beaktas.

Statsföretag äger två företag inom teko-branschen, Stigtex AB samt Nyland Mattor AB. Stigtex, som främst arbetar på det grundtextila området med garntillverkning, har ca 250 anställda i Stigen, Färgelanda kommun, och i Borås. Nyland Mattor, som är ett relativt nystartat företag för tillverkning av viss typ av heltäckande mattor, har f. n. ca 100 anställda i Nyland, Kramfors kommun.

Jag har nyss förordat att Algots rekonstrueras i statlig regi.

Direktör Olof Söderström har med bistånd av en revisionsbyrå på mitt uppdrag lagt fram förslag till samordning av de statliga ägarintressena i teko-branscherna och beräknat bl. a. kapitalbehovet för en statlig teko-koncern. Den allmänna målsättningen har härvid varit att företagen — efter en tvåårig omstruktureringsperiod — senast år 1980 skall ha uppnått nollresultat, varvid har förutsatts betydande driftinskränkningar, som sannolikt innebär nedläggning av driftsenheter kombinerad med utlandstillverkning.

För att Eiser, SweTeco och Nya Algots skall ges möjlighet att genomföra den nödvändiga omstruktureringen t. o. m. år 1979 och för att ge företagen en genomsnittlig soliditet av 25 % behövs enligt Söderström 190 milj. kr. Av detta utgör ca 45 milj. kr. riskkapital.

Statsföretag har på grundval av Söderströms förslag hemställt om statlig finansiell medverkan till att bilda en teko-koncern under Statsföretag. Av skrivelser från Statsföretag framgår följande.

Statsföretag har efter överenskommelse med Rang Invest tagit över detta bolags aktier i Eiser och därmed tryggt Eisers fortbestånd.

För att samordna statens intressen inom teko-branscherna är Statsföretag berett att ta på sig hela ägaransvaret för Eiser, SweTeco, Trivab och Nya Algots. Dessa företag avser Statsföretag sammanföra i en teko-koncern i vilken även Nyland Mattor och Stigtex skall ingå. Statsföretag accepterar detta ansvar under förutsättning att staten lämnar det tillskott som behövs under en omstruktureringsperiod t. o. m. år 1979 i Eiser, SweTeco och Nya Algots och som ger dessa företag en tillfredsställande soliditet.

En utgångspunkt för Söderströms utredning har varit att soliditeten i företagen efter omstruktureringsperioden bör sättas på en nivå som balanserar möjligheten att uppnå normal kommersiell finansiering av rörelsen med kravet att inte sätta de statliga företagen i en särskilt gynnad ställning gentemot andra teko-företag. Med hänsyn härtill har utredaren föreslagit en soliditet av 25 % vid utgången av år 1979. Statsföretag anser att affärsförutsättningarna för de aktuella företagen är ogynnsamma men har trots detta accepterat den föreslagna soliditetsnivån. En strikt företagsekonomisk bedömning skulle dock motivera en väsentligt högre soliditet.

Statsföretag har också beräknat kapitalbehovet för Stigtex och Nyland Mattor men har inte hemställt om statlig medverkan för att täcka detta behov.

Statsföretag förutsätter att teko-koncernen får frihet att vidta de åtgärder som bedöms nödvändiga för att uppnå lönsamhet. Sådana företagsekonomiskt motiverade insatser kan komma att stå i strid med önskemål om regionalpolitiska insatser. För hänsynstaganden av denna art och eventuella andra samhällsuppgifter förbehåller sig Statsföretag rätten att återkomma för överenskommelse om ersättning i särskild ordning. Sålunda kan det enligt Statsföretag bli aktuellt att återkomma om teko-koncernens produktionsenheter i Norrland.

Statsföretag säger sig sammanfattningsvis vara berett att åtaga sig ägaransvaret för Eiser, SweTeco, Trivab och Nya Algots under följande förutsättningar.

- Statens aktier i Eiser överförs utan vederlag till Statsföretag.
- 190 milj. kr. anvisas Statsföretag som lämnar medlen som tillskott till Eiser, som avses bli moderbolag i den nya koncernen.
- Statsföretag skall ha möjlighet att återkomma i fråga om ersättning i särskild ordning om staten kräver åtaganden utöver vad som kan anses vara företagsekonomiskt motiverat.

För egen del vill jag anföra följande. Statens teko-angagemang är mycket splittrat. Detta kan inte vara ändamålsenligt i en bransch som befinner sig under stark strukturomvandling och där varje möjlighet att höja effektiviteten genom samarbete och samordning måste tas till vara. Jag finner därför att den föreslagna statliga teko-koncernen bör bildas och att det bör skapas möjligheter för Statsföretag att vidta de organisatoriska och andra åtgärder som detta kräver.

Uppgiften att inom några få år göra de berörda företagen livskraftiga kommer att innebära utomordentliga svårigheter. Stora krav kommer att ställas på såväl administrativa som ekonomiska insatser från Statsföretag.

Statsföretaggruppens resultat för åren 1976 och 1977 medför en kraftig försämring av gruppens soliditet. När Statsföretag nu skall ta på sig ansvaret för de statliga teko-industrierna är det nödvändigt att ekonomiska resurser ställs till bolagets förfogande. Det framräknade kapitalbehovet för teko-koncernen grundar sig på dels kravet att inte sätta statliga teko-företag i en särställning gentemot andra företag inom branscherna, dels på möjligheterna till finansiering av verksamheten på kommersiella villkor. Mot denna bakgrund förefaller 25 % soliditet vara lämplig.

Vad gäller behovet av statliga medelstillskott t. o. m. år 1979 i Nya Algots, Eiser och SweTeco ansluter jag mig till Söderströms bedömning som innebär att det behövs 190 milj. kr. Medel bör anvisas på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78. Vid medelsberäkningen har jag tagit hänsyn till Statsföretags behov av medel för att fullfölja avtalen med Algot Johansson AB:s och Algots Nord AB:s konkursbo. Utöver nämnda tillskott bör Nya Algots, Eiser och SweTeco

under åren 1978 och 1979 inte erhålla statliga lån, lånegarantier eller bidrag av industri- och sysselsättningspolitisk natur för teko-industrierna inklusive s. k. äldrestöd. Undantag härifrån bör kunna komma i fråga endast vid vissa kollektiva projekt, där det är av intresse för branscherna att de statliga teko-företagen medverkar.

Jag förordar att statens aktier i Eiser utan vederlag överförs till Statsföretag. Statsföretag och Investeringsbanken är ense om att Statsföretag skall överta bankens aktier i SweTeco. Trivab bör i överensstämmelse med vad jag förut sagt överföras från FFV till den nya koncernen. Jag avser att senare föreslå regeringen att FFV får bemyndigande att träffa överenskommelse om överlåtelse av aktierna.

Den statliga teko-koncernen, inkl. Nya Algots, kan vid kommande årsskifte väntas ha tillsammans drygt 5 200 anställda i Sverige. Härigenom kommer gruppen att svara för omkring 12 % av den totala sysselsättningen inom teko-branscherna i Sverige och för ungefär en lika stor andel av den inhemska produktionen av tekovaror. Arbetsförutsättningarna för den statliga teko-koncernen kommer att bli av stor betydelse för de övriga företagen i branschen. Bl. a. mot den bakgrunden finner jag det nödvändigt att också i detta sammanhang ta upp *vissa principiella frågor* som rör den statliga teko-gruppens mål och verksamhet.

En utökning av det statliga ägandet anser jag i vissa fall vara oundviklig om inte för samhället alltför betungande kapitalförstörelse och arbetslöshet skall uppstå och ibland nödvändig för att få till stånd för samhället betydelsefulla industriella satsningar.

Fallet Algots är ett aktuellt exempel på en situation där enligt min mening ett statligt ägarengagemang av främst sysselsättningsskäl är ofrånkomligt. Ett fullföljande av konkurserna skulle med all säkerhet ha inneburit att produktionen vid företagets svenska enheter omgående hade lagts ned. På goda grunder kan det antas att ingen privat köpare hade varit villig att ta över den svenska delen av verksamheten. Flerparten av de anställda hade fått sluta sin anställning den 1 oktober i år.

Det kan samtidigt i en sådan situation finnas inbyggt en risk för konkurrenssnedvridning. Erfarenheterna från olika länder ger exempel på såväl att statliga företag har fått konkurrera med andra företag på sämre villkor, t. ex. genom åligganden vad gäller sysselsättningen, som att de statliga företagen har gynnats, oftast genom att de har erhållit särskilda förmåner i fråga om finansiering. En sådan utveckling måste undvikas, särskilt i teko-industrierna.

Risken för konkurrensmässiga orättvisor torde vara större i en tillbakagående bransch under starkt ekonomisk press än i en expansiv bransch med genomsnittligt god lönsamhet. Det torde också vara stor skillnad mellan förhållandena i en bransch som konfektionsindustrin med flera hundra företag som på många produktområden hårt kon-

kurrerar på hemmamarknaden och t. ex. varvsindustrin med ett fåtal företag utan egentlig inbördes konkurrens. Risken för samhällsekonomiskt ogynnsamma effekter av olikheter i villkoren mellan statlig och övrig företagsamhet är störst i det första fallet. Det blir i det perspektivet särskilt viktigt att vid utformningen av riktlinjerna för de statligt ägda teko-företagen söka minska risken för snedvridning av konkurrensen. Enligt min mening sker det bäst genom att de statliga företagen ges samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter som övriga teko-företag.

Jag har velat redovisa min principiella syn på dessa frågor, eftersom den ligger till grund för de riktlinjer för den statliga teko-gruppen som jag nu skall redogöra för. Jag kommer härvid särskilt att beröra tre områden, nämligen kravet på företagsekonomisk lönsamhet, möjligheten att komplettera inhemsk tillverkning med import, lönsömnad eller egen produktion utomlands och den statliga teko-gruppens åtaganden vad gäller bl. a. försörjningsberedskapen.

I förslaget till rekonstruktion av Algots anges som mål att omstruktureringen av Nya Algots borde vara avslutad inom två år räknat från det nya företagets start den 1 januari 1978. Som mål anges vidare att Nya Algots företagsekonomiskt år 1980 bör visa nollresultat och rimlig avkastning på arbetande kapital från år 1981.

Söderström har i sitt förslag utgått ifrån att rekonstruktionen av de övriga företagen i den planerade teko-koncernen kommer att ske efter samma riktlinjer som gäller för nya Algots. Denna uppläggning kommer att tvinga fram en kraftig minskning av företagens svenska verksamhet. De tre största företagen i koncernen — Eiser, SweTeco och Nya Algots — beräknas enligt föreliggande planer i Sverige sysselsätta 1 500—2 000 personer färre den 1 januari 1980 än i dag. Detta motsvarar en neddragning av sysselsättningen vid dessa företags svenska enheter med sammanlagt 30—40 %.

Även om antalet sysselsatta om två år nu inte kan läggas fast, är jag ändå beredd att godta att omstruktureringen genomförs efter dessa intentioner. Efter omstruktureringsperioden bör de statliga teko-företagens sysselsättning ha anpassats till en företagsekonomiskt motiverad nivå.

En förlängning av omstruktureringsperioden skulle väsentligt öka riskerna för snedvridning av konkurrensen. Jag utgår dock ifrån att teko-koncernens prispolitik under denna period inte kommer att avvika från den som är vanlig inom branschen. Redan här angivna ramar förutsätter för de närmaste två åren, särskilt för år 1978, en väsentligt större arbetsstyrka i de statliga företagen än vad som kan bedömas vara företagsekonomiskt riktigt.

Det ligger i linje med vad jag här har anfört att företagsgruppens styrelse och ledning skall vara oförhindrad att anpassa produktion och

sysselsättning till en lägre nivå än vad som nu förutses om marknadsförutsättningarna för den statliga teko-gruppen blir sämre än vad som har legat till grund för föreliggande beräkningar. Om å andra sidan förutsättningarna förbättras, t. ex. som en följd av andra statliga åtgärder, kan en högre sysselsättningsnivå bli aktuell.

Jag vill i detta sammanhang något beröra de statliga företagens ansvar för bl. a. sysselsättningen på de orter som kan komma att drabbas av nedläggningar eller kraftiga inskränkningar i sysselsättningen. Det ligger i linje med den principiella grundsyn som jag just har redogjort för att de statliga företagen inte heller härvidlag bör särbehandlas. Starka krav måste enligt min mening ställas på företagen att inom ramen för sin ekonomiska förmåga ta ett socialt ansvar, inte minst för sysselsättningen. Det är först när ett företags egna möjligheter att hjälpa människor inom berörda orter är uttömda som statsmakternas ansvar träder till. Jag anser inte att det härvidlag bör göras någon åtskillnad mellan enskilda, kooperativa eller statliga företag. Statsföretag bör således i detta hänseende inte särbehandlas.

Vad jag nu sagt får dock inte tolkas så att Statsföretag under omstruktureringsperioden har ett ansvar för sysselsättningen inom Nya Algots, Eiser och SweTeco som går utöver vad som ryms inom de ekonomiska ramar som har beräknats för åren 1978 och 1979.

Vad gäller den mer långsiktiga frågan om ersättningsindustrier m. m. har dels resurserna inom den s. k. etableringsdelegationen inom industridepartementet utökats, dels har särskilda arbetsgrupper i vissa län tillsatts med uppgift att samordna de arbetsmarknads- och regionalpolitiska insatserna på orter med sysselsättningsproblem.

En kombination av hemmaproduktion och import har av ett växande antal företag inom teko-branscherna bedömts vara den enda framkomliga vägen för att uppnå totalt sett bästa möjliga lönsamhet. Genom att komplettera med importerade produkter anser man sig kunna vinna avsättning för en större svensk produktion och därigenom hålla sysselsättningen inom landet på en högre nivå än vad som eljest skulle bli fallet.

En sammanställning av uppgifter om utvecklingen av sysselsättningen inom ett tiotal svenska teko-företag med tillverkning såväl i Sverige som utomlands synes bekräfta detta antagande. Sysselsättningen i Sverige minskade i dessa företag under perioden 1970—1976 med sammanlagt ca 15 %. Denna utveckling skall jämföras med att branschen som helhet under samma period minskade sin sysselsättning med 30—35 %. Jag anser att de statliga teko-företagens handlingsfrihet inte onödigtvis bör inskränkas när det gäller att komplettera den inhemska tillverkningen med utomlands köpta eller i egen regi tillverkade varor. Jag förutsätter emellertid att den import som kan komma att aktualiseras inte omfattar sådana varor som på ett lönsamt sätt kan tillverkas i Sverige.

Enligt min mening kan statliga lika lite som andra teko-företag inte utan särskild ersättning åläggas betungande försörjnings- eller regionalpolitiska uppgifter i en omfattning som står i strid mot kraven på lönsamhet. Jag vill i sammanhanget återigen betona att formerna för eventuella försörjningsberedskaps- och/eller regionalpolitiskt motiverade uppgifter inte får bli sådana att konkurrensmässiga orättvisor uppstår.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att statens aktier i AB Eiser överlåts till Statsföretag AB utan vederlag,
2. till *Medelstillskott till Statsföretag AB* på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 190 000 000 kr.

Beslut

Regeringen ansiuter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilagor till regeringens proposition nr 73 år 1977/78

Av följande tabell framgår hur det genomsnittliga antalet heltidsanställda i de berörda teko-företagen fördelar sig på olika orter i Sverige.

Företag (koncern)	Algots ¹	Eiser ²	Nyland ³	Stigtex ⁴	Swe- Teco ⁵	Trivab ⁶	Totalt
Ort							
Borås	820	780		100	500		2 200
Brastad					105		105
Dals-Ed					40		40
Enköping					200		200
Falköping		50 ⁷					50
Fritsla		40 ⁷					40
Gällivare		30					30
Halmstad		120					120
Karlskrona						55	55
Kramfors		40					40
Lyckeå	120						120
Malmö		605			185		790
Mullsjö		45					45
Norsjö	120						120
Nyland			100				100
Nässjö					190		190
Skellefteå	240						240
Sjöbo		165					165
Skövde		125					125
Soilefteå		70					70
Stigen				150			150
Tvärred		40 ⁷					40
Uddevalla					320		320
Värgårda					35		35
Ängelholm						100	100
Totalt	1 300	2 110	100	250	1 575	155	5 490

¹ Den 1 september 1977.² Den 1 juli 1977.³ Den 1 september 1977.⁴ Den 1 september 1977.⁵ Den 30 april 1977.⁶ Den 1 september 1977.⁷ Verksamheten avvecklad under andra halvåret 1977.

